

Čtvrté pokračování letmého pohledu do světa výplatních otisků z relativně krátkého období let 1945 - 1948 věnuji jednomu z nejhvěšších fenoménů tehdejších dnů. **Poštovní správa Československa se na konci roku 1946 rozhodla k razantní a náhlé změně výplatního razítka výplatního otisku. Zmizela větrná růžice (sběrateli též nazývána jako motýlek) a nahradil ji zoubkovaný obdélník (sběrateli nazýván též jako zoubkovaná pseudoznámka). Světem a naší veřejností obdivovaná větrná růžice se světovým významem začala mizet z poštovních zásilek a začala ji nahrazovat nová forma nových pořádků - znak připomínající poštovníctví - poštovní pseudoznámka se zoubky. To byl hlavní fenomén doby sledované v mém seriálu.**

Tato změna přišla zhruba v polovině poslední části klasického sběratelského období. Sběratelé si mohly oživit a rozšířit své sbírky o zajímavá srovnání - otisku s větrnou tůžicí a otisku se zoubkovaným obdélníkem. K této hlavní změně se přidružily mnohokrát i další změny ostatních částí otisků - měnilo se denní razítko či se zachovalo razítko znárodněné, s tím, že se čekalo na výměnu výplatního razítka, značné zásahy postihly označení oprávněné uživatele strojů z důvodů změny vlastnictví od roku 1945, které vyvrcholilo "Vítězným únorem" v roce 1948. Mnohdy nastala i rekonstrukce některých částí stroje - např. výplatní číslice apod. **Toto období přineslo řadu zajímavostí. Exponátů výplatních otisků z tohoto období se vytvořilo žalostně málo. Ani exponáty připomínající obnovení poštovního období na území Československa buď vůbec výplatní otisky neobsahují anebo jen velmi, velmi okrajově a spíše namátkově. O specializovaných a studijních člancích ani nemluvě. Jediným dostupným materiálem, který odkrývá toto zajímavé období jsou dva katalogy - Katalog Bouška - Leiš ze začátku 80. let ve Filatelistických sešitech Filatelie a barevný Katalog Di Casola - Leiš dostupný v elektronické podobě na stránkách www.kf0015.cz. Zájemci mohou tyto otisky najít v tomto Katalogu na tomto webu v rámci dílů V 6 (Československo mimo Prahu) a V7 (Praha). Autorům patří velký dík za souhlas se zavěšením a užíváním těchto katalogů zdarma a Klubu filatelistů, provozovateli těchto stránek za souhlas umístit Katalogy na svých stránkách.**

Tento seriál publikuji z důvodů přiblížit tyto otisky blíže sběratelům a badatelům.

Případ tří otisků během tří let (1945 - 1947)

Městská spořitelna v Pardubicích

Dohlédací pošty PARDUBITZ 1/PARDUBICE 1 a PARDUBICE 1

odspodu:

OTISK 1

06. 6. 1945

vzácný předběžný československý otisk v podobě úplného poněmčeného protektorátního vzoru (zde navíc ještě s něměckými texty nejen v denním a výplatním razítku, ale i v označení uživatele)

RR

OTISK 2

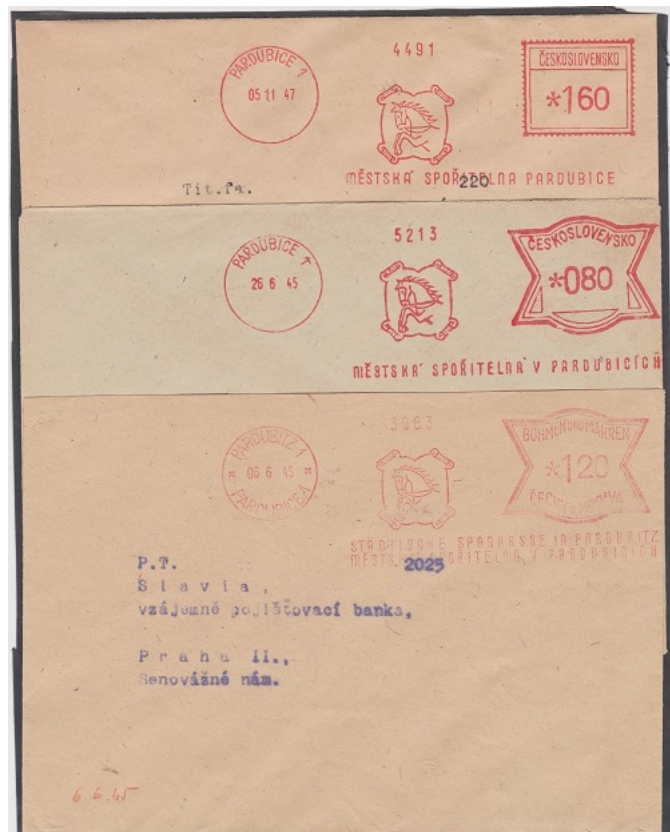
26. 6. 1945

definitivní československý otisk s prvorepublikovou podobou čs. vzoru (větrná růžice)

OTISK 3

5. 11. 1947

výplatní otisk nového čs. vzoru (zoubkovaný obdélník)

Jaké další varianty zajímavostí tohoto fenoménu se vyskytly a lze je zařadit do sbírek či exponátů?

Výjimečné: V roce 1945 došlo ke znárodnění denního razítka otisku u několika otisků. Znárodněné denní razítko si "počkalo" na výměnu výplatních razítek dokonce do roku 1948.

Příkladem může být otisk Hospodářské skupiny průmyslu železa a kovů.

Změny různých částí otisku, označení zůstávalo u všech dalších podob následných otisků.

Příkladem je otisk J. Krčmy a synů, továrna Joka v Klatovech.

Změny výplatního razítka často doprovázené změnou výplatního stroje.

Příkladem může být otisk Škodových závodů v Plzni (na počátku v roce 1945 výplatní číslice gotické, později v letech 1946 -1948, číslice oválné československého vzoru zhotovené fou Francotyp na zakázku prvorepublikové poštovní správy).

Změny výplatního razítka doprovázela i nařízená změna denního razítka (německý vzor dvoukruhový s můstky). Je pravdou, že tato změna byla až v druhém gardu, absolutní priritu a rychlost mělo výplatní razítko.

Příkladem slouží výplatní stroj Jos. Horna and co.z Chřibské. Zde je zajímavý i časový rozdíl několika dbů (4dny mezi otisky rozdílného vzhledu.

Rekonstrukce stroje (např. přeměna čtyřmístné výplatní hodnoty na pětimístnou) doprovázená změnou výplatního razítka byla další zajímavou variantou otisku.

Příklad: Akciová společnost továren na fezy, textilní závody Strakonice.

Řada uživatelů vyplácela své záсылky hned několika výplatními stroji. K výměně výplatního razítka nemuselo vždy dojít najednou, v jeden den, v jednu hodinu.

Příklad Pojišťovna Slavia n.p.

Označení uživatele bylo spojeno s výměnou výplatního razítka.

Tento příklad dosvědčuje výplatní otisky MORAGRO Brno 1.

Označení uživatele nemělo takovou prioritu jako výplatní razítko. Obvykle k němu docházelo osučasně anebo spíše až po výměně výplatního razítka.

Příklad. Závody MILO národní podnik.

Změny se u výplatních otisků konaly i v opačném gardu - nejdříve změna označení (hlavně v případě příležitostného otisku), a až poté došlo k výměně výplatního razítka.

Příkladem je reprodukováný výplatní stroj používaný ve vydavatelství Právo lidu.

Zde si dovolím jeneden postřeh. Je zajímavé, že po roce 1945 se vyrojilo větší množství příležitostných označení oprávněného uživatele, vše pravděpodobně na vlně obnovení československého státu a jeho subjektů společně s připomenutím trdaic a velikosti národa.

Nejnižše reprodukována celistvost je zajímavá nejen výplatním otiskem, ale hlavně uvedenou adresou. V dřívějších dobách bylo zvykem psát za jménem i povolání, postavení, titul atd. obvykle to byly ministři, státní radové, činovníci ve výslužbě, vrchní ředitelé, choti generálních ředitelů atd. S vrátným cukrovaru v Moravském Písku jsem se setkal poprvé. Je vidět, že i vrátný byl vážený člověk ...Doba od roku 1948 dost poskočila
.....

